

АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Дніпропетровська державна медична академія
кафедра соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я
(зав. – д. мед. наук, проф. В.М. Лехан)

Ключові слова: оцінка діяльності системи охорони здоров'я, результативність, ефективність, показники ефективності

Key words: performance measurement for health system, effectiveness, efficiency, performance indicators

Резюме. В статті описані підходи к оцінке результатів діяльності системи здравоохранения, отражено значение этого процесса для улучшения здоровья населения. Определено, что для оценки деятельности системы здравоохранения Украины целесообразно использовать модифицированную методику ВОЗ.

Summary. The article describes approaches to performance measurement for health system improvement. It was determined that for performance measurement of Ukrainian health system it is advisable to use a modified WHO technique.

Протягом останнього десятиріччя різні країни та міжнародні організації стурбовані проблемою оцінки результатів діяльності систем охорони здоров'я, тому що на цю галузь припадає значна частина національних витрат і від неї великою мірою залежить збереження та зміцнення здоров'я населення.

Проте вимірювання і оцінка результативності систем охорони здоров'я є складним завданням, через її розгалужені цілі, організаційні та інформаційні особливості. Ці складнощі зумовлюють наявність великої кількості підходів та концепцій розв'язання даної проблеми. Розробка та/або адаптація системи збалансованих показників, що дозволяють комплексно оцінити діяльність національної системи охорони здоров'я, набуває великої актуальності через можливість їх використання для моніторингу впровадження організаційних перетворень у сфері медичного обслуговування.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження передбачало вивчення існуючих підходів та наявного досвіду щодо оцінки результатів діяльності систем охорони здоров'я, аналіз їх відповідності сучасним вимогам та можливостям українського інформаційного забезпечення з метою визначення методики для оцінки результативності системи охорони здоров'я України.

Для вирішення поставлених завдань проведено пошук літературних джерел з використанням електронної системи PubMed, проаналізовано тенденції розвитку наукових досліджень та досвід різних країн.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Оцінка діяльності системи охорони здоров'я (англ. «performance measurement for health

system»), що також має інтерпретацію як оцінка результативності, ефективності) базується на принципах, що були започатковані у доповіді Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) про стан систем охорони здоров'я у світі (2000 р.) [2]. Ця публікація викликала підвищення інтересу з боку науковців та практиків до даної проблеми та можливостей її розв'язання (табл.).

Порівняльна оцінка діяльності систем охорони здоров'я проводилася ВООЗ за прогресом у досягненні фундаментальних цілей: поліпшення стану здоров'я населення (як відносно рівня, так і в забезпеченні соціальної справедливості); дотримання принципу справедливості при розподілі фінансових ресурсів із забезпеченням захисту від фінансового ризику; підвищення чутливості системи до очікувань населення у питаннях, не пов'язаних зі здоров'ям. Проект індикаторів охорони здоров'я Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД) базується на аналогічних цілях, але принципово відрізняється більш деталізованою оцінкою доступності та якості медичної допомоги [5, 6].

На основі методологічних принципів підходу ВООЗ незалежним інститутом соціальної політики Російської Федерації було запропоновано власну систему оцінки ефективності. Основна її відмінність – наявність додаткового показника структурної ефективності, що зумовлено серйозними структурними диспропорціями в охороні здоров'я [3].

У роботах Peter C. Smith та співавторів [7] виділено шість аспектів оцінки діяльності систем охорони здоров'я. Показники, що зазначені у методиці ВООЗ, набувають тут певної трансформації: рівень здоров'я пропонується характеризувати ще і показниками запобіжної смертності; масштаби нерівності в стані здоров'я

(індивідуальні результати) – показниками якості життя; ступінь чутливості системи і масштаби нерівності доповнюються оцінкою задоволеності пацієнтів медичним обслуговуванням. Справед-

ливість розподілу тягаря фінансування охорони здоров'я відбивається у показниках об'єктивності. Перелік показників доповнюється оцінкою клінічної якості та адекватності лікування [7].

Вибіркові дослідження оцінки діяльності систем охорони здоров'я

Дослідження	Аспекти оцінки	Критерії/індикатори	Автор/рік/ посилання
Порівняльна оцінка діяльності систем охорони здоров'я (ОЗ)	Цілі: поліпшення стану здоров'я населення; дотримання принципу справедливості при розподілі фінансових ресурсів; підвищення чутливості системи до очікувань населення у питаннях не пов'язаних зі здоров'ям.	Рівень здоров'я, масштаби нерівності в стані здоров'я, ступінь чутливості системи і масштаби нерівності відносно чутливості та справедливості розподілу тягаря фінансування охорони здоров'я.	Доповідь ВООЗ про стан охорони здоров'я у світі, 2000 р. [2].
Проект індикаторів охорони здоров'я	Цілі: поліпшення здоров'я, доступності медичної допомоги; зменшення фінансових витрат населення.	Безпека пацієнтів, якість психіатричної, профілактичної та первинної медико-санітарної допомоги, якість ведення цукрового діабету і серцево-судинних захворювань.	Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), 2001 – 2002 рр. [6].
Оцінка ефективності територіальних систем ОЗ Росії	Цілі: поліпшення здоров'я населення; справедливість у розподілі тягаря фінансування, чутливість, ефективність використання ресурсів	Показники здоров'я населення, чутливості ОЗ щодо громадських очікувань, справедливості розподілу тягаря фінансування, структурної ефективності.	Незалежний інститут соціальної політики Росії, 2007 р. [3].
Аналіз оцінки діяльності системи охорони здоров'я	Аспекти: громадське здоров'я; індивідуальні результати здоров'я; клінічна якість та адекватність лікування; відповідність системи ОЗ громадським очікуванням; об'єктивність; продуктивність (ефективність)	Середня тривалість життя; запобіжна смертність; якість життя; оцінки задоволеності пацієнтів; рівень доступності; граничні витрати; продуктивність праці; оцінка рентабельності і розподілу ресурсів	Peter C. Smith та співав., 2008р., 2009 р. [7].
Моніторинг та оцінка ефективності системи ОЗ Казахстану	Ціль: поліпшення стану здоров'я населення	Основний індикатор – очікувана тривалість життя; цільові – смертність від окремих хвороб, дитяча та материнська смертність	Асатова А.Б., 2009 р. [1].

Широко розповсюджені у різних країнах (Австралія, Англія, Голландія, Канада, Казахстан, Киргизія, США, Росія, Фінляндія та ін.) різні аспекти оцінки охорони здоров'я [1, 3-8]. Але вимірювання діяльності найчастіше проводиться за показниками процесу і результату на муніципальному та відомчому рівнях або на рівні лікувального закладу. Комплексна оцінка результативності системи в багатьох країнах, включаючи й Україну, не проводиться, передусім через відсутність наукового обґрунтування уніфікованої системи оцінки та недостатнє інформаційне забезпечення.

Недостатньо ретельна розробка системи оцінки може призвести до серйозних помилок при використанні їх у роботі або плануванні політики

охорони здоров'я. Хоча деякі індикатори можуть надати цінну інформацію, вони також мають ряд обмежень для використання. Поганий показник може бути гіршим, ніж його відсутність! [8].

ПІДСУМОК

Необхідне наукове обґрунтування методики оцінки результатів діяльності системи охорони здоров'я, яка б корелювала з визнаними міжнародними підходами та інтегрувалася у державну систему звітності. Найбільш доцільно для аналізу результативності системи охорони здоров'я України використовувати підходи ВООЗ з певними модифікаціями, доповненнями та уточненнями, виходячи з можливостей та потреб національної системи охорони здоров'я.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Асатова А.Б. Теоретико-методологические и организационные основы системы мониторинга и оценки деятельности системы, органов и организаций здравоохранения : автореф. дис. на соискание учен.

степени докт. мед. наук : спец. 14.00.33 «общественное здоровье и здравоохранение». – Казахстан: Семей, 2009.- 36 с.

2. Доклад о состоянии здравоохранения в мире 2000 г. Системы здравоохранения: улучшение деятельности. – ВОЗ: 2000. – 232 с.

3. Методика оценки эффективности функционирования территориальных систем здравоохранения в Российской Федерации / Шишкин С.В., Ермаков С.П., Какорина Е.П. [и др.]. – М., 2007. – 64с.

4. Bowen S., PhD and Sara A. Kreindler, DPhil Indicator Madness: A Cautionary Reflection on the Use of Indicators in Healthcare La folie des indicateurs : R flexion sur l'utilisation des indicateurs dans les services de santé // Healthc Policy. - 2008.- N 3(4).- P. 41 - 48.

5. Conceptual frameworks for health systems performance: a quest for effectiveness, quality, and improvement / Arah O. A., Klazinga N. S., Delnoij D.M. [et al.] // Inter. J. Quality Health Care .- 2003. - Vol. 15, No. 5. - P. 377 - 398.

6. Measuring up improving health system performance in OECD countries organisation for economic co-operation and development. – Paris: OECD Publications Service, 2002. – 347 p.

7. Performance measurement for health system improvement experiences, challenges and prospects series: health economics, policy and management / ed. by Peter C. Smith, Elias Mossialos, Elias Mossialos. – London: European Observatory on Health Systems and Policies, 2009.- 748 p.

8. Smith P. C. Оценка эффективности реформирования системы здравоохранения: опыт, проблемы и перспективы: Справочный документ / Peter C. Smith, Elias Mossialos и Irene Papanicolas . - Европейское региональное бюро ВОЗ: Копенгаген, 2008.- 24 с.

